

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
(повна назва інституту/факультету)

Кафедра економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування
(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Олександра КАРІНЦЕВА
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
(бакалавр / магістр)

зі спеціальності 051 Економіка,
(код та назва)

освітньо-професійної програми Економіка і бізнес
(освітньо-професійної / освітньо-наукової) (назва програми)

на тему: Аналіз структури витрат підприємства _

Здобувача(ки) групи **Едн-94р** _ Сергієнко Роман Костянтинович
(шифр групи) (прізвище, ім'я, по батькові)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ (підпис)

_____ Роман СЕРГІЄНКО _____
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник _____ ст.викл.,к.е.н.,доц. Юрій МАЗІН _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ (підпис)

Суми – 2023

Анотація

Кваліфікаційна робота складається з 48 сторінок. У ній міститься 4 рис., 9 таблиць. Список використаної літератури включає 67 джерел.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Предмет дослідження: бізнес-процеси підприємства і витрати його діяльності.

Об'єктом дослідження є показники діяльності ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»».

Мета роботи: дослідити економічні витрати підприємства та їх структуру на прикладі конкретного підприємства.

Методи дослідження: ряди динаміки, статистичний аналіз, метод порівняння.

Досягнуті результати та їх новизна: детально проаналізовані показники витрат ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»» та запропоновано практичні рекомендації з приводу ефективності управління його витратами .

Структура роботи та її обсяг. Робота складається вступу , трьох розділів, висновку, списку використаної літератури та додатків.

У першому розділі роботи «Поняття про економічні витрати» досліджено теоретичні аспекти формування витрат на сучасному підприємстві та класифікаційні підходи.

У другому розділі «Основні етапи аналізу витрат підприємства та вибір показників для оцінки ефективності витрат» дана характеристика етапів аналізу витрат підприємства, підходи до аналізу структури витрат.

Третій розділ «Оцінка ефективності структури витрат ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»» проведено аналіз діяльності даного підприємства та його структури витрат, надані практичні рекомендації з приводу ефективності управління його витратами.

Ключові слова: витрати, структура витрат, рентабельність, управління витратами, собівартість продукції, виручка від реалізації продукції.

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1. Поняття про економічні витрати.....	6
1.1 Сутність економічних витрат.....	7
1.2 Класифікація витрат підприємства	10
1.3 Фактори, що впливають на витрати.....	13
Розділ 2. Основні етапи аналізу витрат підприємства та вибір показників для оцінки ефективності витрат.18	
2.1.Характеристика основних етапів аналізу витрат підприємства.....	18
2.2.Аналіз структури витрат підприємства.....	26
Розділ 3. Оцінка ефективності структури витрат ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»».....	32
3.1.Характеристика діяльності об`єкта дослідження.....	32
3.2.Аналіз кошторису та калькуляції за період 2019-2021 рр.....	35
3.3.Розрахунок основних показників ефективності діяльності підприємства.....	39
3.4.Практичні рекомендації для компанії щодо політики витрат.....	43
Висновки	47
Список використаної літератури	49

Вступ

Господарська діяльність супроводжується виробництвом та наданням товарів чи послуг, що вимагає використання ресурсів та витрат з боку підприємства.

Кожен суб'єкт господарювання прагне збільшити свої доходи, що сприяє розвитку та модернізації підприємства та наданню соціальних гарантій працівникам.

Результати діяльності підприємства визначаються різницею між доходами та витратами, тому оцінка діяльності не можлива без урахування та аналізу витрат.

Ефективне управління економічними витратами, що передбачає їх зниження та оптимізацію, сприяє зростанню прибутку та раціональній організації виробничого процесу.

Управління витратами є важливим завданням для керівників підприємств, оскільки рівень та динаміка витрат впливають на прибуток або збитки як у всьому підприємстві, так і в його окремих підрозділах.

Аналіз структури витрат - це процес вивчення та оцінки розподілу витрат на різні складові компоненти або категорії. Цей аналіз дозволяє зрозуміти, які елементи діяльності підприємства споживають найбільшу частку ресурсів та грошових коштів.

Основна мета аналізу структури витрат полягає в ідентифікації ключових складових витратного процесу та їхньому впливі на загальну ефективність підприємства. Цей аналіз може включати такі етапи:

- Розбиття витрат на основні категорії: витрати на сировину та матеріали, заробітну плату, амортизацію, витрати на енергію, транспортні витрати, адміністративні витрати та інші.

- Визначення відносної частки кожної категорії в загальній структурі витрат. Це може бути виражено у відсотках або у грошовому виразі.
- Аналіз та порівняння структури витрат зі стандартами або з попередніми періодами. Це дозволяє виявити зміни та тенденції у витратній структурі та виявити потенційні проблемні аспекти.
- Визначення факторів, що впливають на структуру витрат, таких як зміни в цінах на сировину, зміни в технологічних процесах, зміни в ринкових умовах тощо.

Аналіз структури витрат дозволяє підприємствам зосередитися на ключових аспектах своєї діяльності, виявити можливості для оптимізації витрат та прийнятті обґрунтованого рішення з метою підвищення ефективності.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних засад аналізу структури витрат та надання практичних рекомендацій щодо ефективності політики управління витратами конкретного підприємства. Мета вимагає дослідження таких аспектів:

- Дослідження природи економічних витрат.
- Аналіз факторів впливу.
- Дослідження методики аналізу витрат підприємства.
- Аналіз кошторису та калькуляції конкретного підприємства.
- Надання практичних рекомендацій підприємству з приводу ефективності управління його витратами.

Предмет дослідження: бізнес-процеси підприємства і витрати його діяльності.

Об'єктом дослідження є показники діяльності ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»».

Практична значимість роботи у проведеній оцінці можливостей для ефективного управління витратами ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»».

Розділ 1. Поняття про економічні витрати

1.1 Сутність економічних витрат

Політика бізнесу з управління витратами повинна спиратися на основні сучасні економічні тренди розвитку, що спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку [3,4,5,28,46,48,51,52,53,55,60,61,62,65,67] та цифровізацію бізнес-процесів [10,14,23,24,25,26,27,31,38,42,44,49,50,56,57,58,59,63,64,66]. Такі тренди обумовлюють будь які перспективні бізнес-рішення.

Аналіз та управління витратами є актуальним для сучасних підприємств з кількох причин:

Ефективне управління витратами сприяє зниженню витратного навантаження і підвищенню прибутковості підприємства. Це особливо важливо в умовах конкурентного ринку, де підприємствам потрібно забезпечувати конкурентоспроможні ціни, при цьому зберігаючи достатній рівень якості та обсягу виробництва.

Аналіз витрат дозволяє ідентифікувати невикористані резерви ефективності та виявити потенційні області зниження витрат. Це може включати виявлення непродуктивних витрат, удосконалення процесів, пошук альтернативних постачальників чи раціоналізацію виробничих операцій.

Управління витратами допомагає забезпечити фінансову стабільність підприємства та знижує ризики фінансових втрат. Це дозволяє підприємству уникати недофінансування, забезпечувати своєчасну оплату постачальниками і кредиторам, а також збалансовувати витрати зі прибутками.

Аналіз витрат є важливим елементом стратегічного планування та прийняття рішень. Він допомагає підприємству визначити пріоритети і напрямки розвитку, вибрати найбільш ефективні проекти та інвестиції, а також забезпечує здатність реагувати на зміни в економічному середовищі.

Управління витратами сприяє підвищенню контролю над фінансовими потоками підприємства. Це дозволяє вчасно виявляти витратні узгодженості та

витратні витрати, управляти бюджетом, контролювати витрати і забезпечувати їх оптимізацію. Крім того, аналіз та управління витратами сприяють покращенню планування ресурсів, ефективному використанню обладнання та матеріалів, підвищенню продуктивності праці, зменшенню відходів і підвищенню ступеня використання доступних ресурсів. В результаті підприємство може досягти більшої ефективності, конкурентоспроможності і стабільності своєї діяльності.

Витрати є важливою і складною економічною категорією, яка має значний вплив на фінансові результати підприємств [6,7,15,16,18,20,22,29,37,39,43, 45,47,54]. Тому інформація про витрати є центральною у системі управління як на рівні підприємства в цілому, так і на рівні його окремих структурних підрозділів. Аналіз та вивчення витрат є необхідним, оскільки вони становлять основу для формування цінової політики, відображають рівень технології та організації виробництва, а також свідчать про ефективність господарювання, що оцінюється через порівняння витрат і фінансових результатів діяльності. [1]

Законодавство, зокрема Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" і нормативно-правові акти, що регулюють оподаткування прибутків суб'єктів господарювання, використовують термін "валові витрати". Валові витрати охоплюють суму всіх витрат платника податку, будь то грошові, матеріальні або нематеріальні, що використовуються для придбання товарів (робіт, послуг), які платник податку купує або виготовляє для власної господарської діяльності. Варто відмітити кілька ключових моментів: валові витрати включають не лише одержані ресурси, але й грошові видатки на їх придбання (вони класифікуються як вхідні); валові витрати охоплюють лише ті витрати, що пов'язані з процесом виробництва та реалізації продукції, а не всі можливі витрати.

За визначенням М.Г. Грещака та О.С. Коцюби, витрати підприємства є сумою ресурсів, які використовуються підприємством в грошовому вимірі з метою досягнення конкретної цілі. За словами А.В. Черепа, витрати означають "явні (фактичні, розрахункові) витрати підприємства", тобто витрати, які фактично здійснюються або розраховуються, у процесі господарської діяльності.

З іншого боку, затрати вказують на зменшення активів підприємства або збільшення його зобов'язань у процесі господарювання. [4].

Важливо зауважити, що не всі витрати виробництва входять до складу виробничої собівартості. Зокрема, застосовуючи нормативний метод обліку витрат, лише прямі витрати включаються до виробничої собівартості в розмірі нормативного значення, тоді як наднормативні витрати збільшують собівартість реалізованої продукції. Джерелами формування виробничих витрат є виробничі ресурси, такі як природні ресурси, робоча сила, капітал та підприємницька діяльність, які використовуються в процесі виробництва. Ефективність використання цих ресурсів має великий вплив на формування виробничих витрат.

Важливо зазначити, що не всі витрати, що відносяться до звітнього періоду, безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції. Тому для визначення собівартості продукції розрізняють витрати, які відносяться на собівартість продукції, тобто витрати, пов'язані з її виробництвом, і витрати періоду, які не включаються до собівартості активів і розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були здійснені.

Підприємства, що займаються виробництвом продукції, включають у свої видатки витрати на управління, маркетинг, дослідження, розробку та інші функції. Ці витрати враховуються окремо від витрат, які включаються до собівартості продукції, незалежно від того, чи вона вже вироблена, чи вже реалізована. Крім того, відрізняються адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, які переважно становлять витрати періоду. Це дозволяє керувати їх розміром протягом їх виникнення та покриття.

Основна концепція розуміння витрат полягає у вираженні їх у грошовому вимірнику як суми використаних ресурсів для досягнення певних цілей, і ця концепція отримала назву "концепція витрат" або "собівартості як суми витрат". [5]

Згідно з концепцією витрат, виробнича собівартість складається з двох складових: прямих матеріальних витрат і конверсійних витрат. Прямі матеріальні витрати включають витрати на матеріали, які безпосередньо використовуються в

процесі виробництва. Конверсійні витрати включають прямі витрати на робочу силу та загальновиробничі витрати, які пов'язані з процесом перетворення матеріалів у готовий виріб. Конверсійні витрати забезпечують передачу вартості матеріалів на кінцевий виріб.

Поняття "витрати" має різний економічний зміст залежно від етапу руху або перетворення ресурсів в процесі операційного циклу. (рис. 1.1)

Рис 1.1 – Етапи руху ресурсів в операційному циклі підприємства

Операційний цикл, який включає процеси придбання ресурсів, їх перетворення в готову продукцію і наступну реалізацію, можна відобразити шляхом відстеження руху авансованих та спожитих витрат (суми витрат) у грошовому вираженні. Це означає, що витрати представляють собою витрати різних видів економічних ресурсів (таких як сировина, робоча сила, матеріали і

інші), виражені у грошовій формі, які відбуваються протягом процесу виробництва та реалізації продукції[6].

1.2 Класифікація витрат підприємства за видами діяльності

Витрати є економічними затратами, вираженими у грошовій формі, які підприємство здійснює на придбання ресурсів та здійснення різних операцій з метою виробництва й реалізації продукції або надання послуг. Вони включають витрати на придбання сировини, матеріалів, обладнання, зарплати працівників, оплату послуг, витрати на управління, маркетинг, дослідження, розробку та інші операційні витрати. Витрати є необхідною складовою частиною формування виробничої собівартості та впливають на фінансові результати та ефективність діяльності підприємства.

Класифікація витрат є системою розподілу витрат на певні категорії або групи в залежності від різних критеріїв. Вона дозволяє структурувати та систематизувати витрати з метою аналізу, контролю та управління ними. У класифікації витрат зазвичай використовуються певні критерії:

Для аналізу витрат, які мають розширену структуру, використовується їх класифікація. Класифікація витрат передбачає поділ їх на класи з урахуванням загальних ознак об'єктів та встановлення закономірних зв'язків між ними. Кількість та різноманітність ознак класифікації визначають рівень деталізації та розуміння об'єкта.

Важливо зазначити, що витрати на підприємстві поділяються в залежності від видів діяльності підприємства та з урахуванням обраних ознак. Поділ витрат за видами діяльності підприємства відображає основні напрямки його діяльності, наприклад, виробництво, управління, маркетинг, дослідження та розробка тощо. Класифікація витрат за обраними ознаками дозволяє більш детально вивчити їх структуру та встановити специфічні закономірності.

Таким чином, класифікація витрат є інструментом для систематизації та упорядкування витратного потоку на підприємстві з метою більш глибокого розуміння його економічних процесів та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.[7]. Необхідно зазначити, що витрати на підприємстві поділяються в залежності від видів діяльності підприємства (табл. 1.1) та в залежності від обраних ознак (табл. 1.2).

Таблиця 1.1 – Класифікація витрат підприємства за видами діяльності

Класифікація витрат підприємства за видами діяльності	
1. Операційна діяльність:	- основна діяльність; - інша операційна діяльність.
2. Фінансова діяльність:	- фінансові витрати (відсотки за кредитами, облігаціями та фінансовою орендою).
3. Інвестиційна діяльність	- витрати від участі в капіталі; - інші витрати.
4. Надзвичайна діяльність	- надзвичайні витрати.

Таблиця 1.2 – Класифікація витрат підприємства за різними ознаками

Класифікація витрат підприємства за різними ознаками	
1. За видами діяльності:	- операційні; - фінансові; - інвестиційні; - надзвичайні.
2. За економічним змістом:	- матеріальні витрати; - витрати на оплату праці;

	- відрахування на соціальні заходи; - амортизація; - інші операційні витрати.
3. За ступенем однорідності:	- прості витрати; - комплексні витрати.
4. За ступенем доцільності понесених витрат:	- корисні; - марні.
5. За способами включення в собівартість продукції:	- прямі витрати; - непрямі витрати.
6. За відношенням до обсягу виробництва:	- змінні витрати; - постійні витрати.
7. За ступенем еластичності до обсягу обороту:	- умовно-змінні; - умовно-постійні.
8. За видами витрат:	- витрати за економічними елементами; - витрати за статтями калькуляції.
9. За оцінкою запасів:	- вичерпні витрати; - невичерпні витрати.
10. За визначенням фінансових результатів:	- витрати на продукцію; - витрати періоду.
11. В залежності від контролю виконання:	- регульовані та нерегульовані; - контрольовані та неконтрольовані витрати.
12. В залежності від прийняття рішення:	- релевантні та нерелевантні витрати; - маржинальні та середні витрати; - дійсні та альтернативні.

13. За економічною роллю у процесі виробництва:	- основні витрати; - накладні витрати.

Варто зазначити, що чим більше ознак використовується в класифікації витрат, тим більше розкривається і розуміння об'єктів, що досліджуються. Тому всі види класифікацій можуть бути застосовані, оскільки вони допомагають з'ясувати більш докладну інформацію про витрати та провести їх аналіз. Класифікація витрат також сприяє глибшому та детальному вивченню факторного впливу чинників, що впливають на зміну витрат. Вона дозволяє виділити та аналізувати окремі складові витратного потоку, що сприяє кращому розумінню економічних процесів і прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

1.3 Фактори, що впливають на витрати

Ефективність управління витратами на підприємстві суттєво залежить від ретельного аналізу економічних факторів. Факторний аналіз включає вивчення та оцінку впливу різних факторів, які впливають на витрати підприємства. Це можуть бути фактори, пов'язані з виробничими процесами, цінами на ресурси, змінами у споживчому попиті, конкурентним середовищем, економічними тенденціями та інші [8].

Економічний факторний аналіз дозволяє виявити взаємозв'язки між факторами та витратами, а також визначити фактори, які найбільше впливають на витрати підприємства. Це надає можливість керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо ефективного використання ресурсів, оптимізації витрат та забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз економічних факторів допомагає виявляти потенційні можливості для зниження витрат, вдосконалення виробничих процесів, пошуку нових ринків та розвитку інновацій. Він є важливим інструментом для виявлення резервів підприємства, що сприяє досягненню позитивних результатів у управлінні витратами та підвищенню його ефективності.

У процесі аналізу витрат на підприємстві, перш за все, необхідно виявити та систематизувати чинники, які впливають на величину витрат. Ці чинники можуть бути безпосередньо пов'язані з процесом виробництва або стосуватися інших видів діяльності, необхідних для виготовлення продукції. Важливо враховувати як кількісні, так і вартісні компоненти витрат.

Далі, необхідно обрахувати залежність, напрямок і ступінь впливу між цими чинниками, які впливають на витрати. Це дозволить визначити, які чинники мають найбільший вплив та як їх можна використовувати для прийняття поточних або довгострокових рішень з управління витратами.

Фактори, що впливають на формування операційних витрат, поділяються на дві основні групи - зовнішні і внутрішні. Зовнішні фактори включають економічні умови, ринкові тенденції, політичні фактори, законодавство та інші зовнішні впливи. Внутрішні фактори включають фактори, що пов'язані з організацією виробництва, управлінням персоналом, технологічними процесами, управлінням запасами та іншими факторами внутрішнього середовища підприємства (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Класифікація факторів впливу на витрати за сферою дії

Фактори впливу на витрати	
Внутрішні:	- розмір підприємства (сукупна виробнича потужність, диференційована за видами, кількістю та максимальною віддачею наявних факторів виробництва);- обсяг виробництва та реалізації продукції

	(впливає на операційні витрати оскільки змінні витрати прямо залежать від величини даного показника: зростання обсягу виробництва та реалізації продукції призводить до збільшення суми операційних витрат та зменшення витратоємності виробництва); - організація виробництва (виробництво з груповим розміщенням устаткування (не потокове) і потокове виробництво. До типів виробництва належить масове, серійне, сортиментне та одиничне); - частка змінних витрат; - спеціалізація підприємства; - швидкість обігу товарів (Чим коротше період обігу оборотних активів, тим відповідно нижче на підприємстві рівень видатків зі зберігання сировини, матеріалів і готової продукції, витрати з інкасації дебіторської заборгованості, питомі видатки з управління підприємством, втрати різних матеріальних ресурсів з утримування персоналу) - ефективність використання основних фондів (Чим вище ступінь їх зношування, тим більший обсяг операційних витрат несе підприємство на їх ремонт, тим вище рівень втрат окремих видів сировини, матеріалів і готової продукції в процесі їх зберігання) - ефективність використання трудових ресурсів

	(Чим вище обсяг виробництва й реалізації продукції, що доводиться на одного працівника підприємства, тим відповідно нижче рівень операційних витрат з оплати праці й інших витрат з утримування персоналу); - технологічний рівень виробництва; - особливості продукції (Різні види продукції мають різний рівень витратоємності); - стадія життєвого циклу підприємства; - місія та цілі підприємства; - розвиток та введення нових виробництв; - корпоративна культура; - управління виробництвом; - інтереси керівництва.
Зовнішні:	- система державного регулювання; - стан галузі; - привабливість ринку; - стан ринку факторів виробництва; - темпи інфляції в країні (Чим вище цей показник, тим швидше зростає сума операційних витрат з оплати праці персоналу; обслуговування позикових коштів, що використовуються у процесі операційної діяльності; оплаті послуг транспортних, ремонтних і інших сторонніх підприємств; відрахування на соціальні заходи); - рівень конкуренції; - кон'юнктура споживчого ринку; - соціальні норми;

	- політичні норми; - громадські та регульовані норми; - ціни на ресурси; - тарифи на паливо, енергію та зв'язок; - рівень мінімальної заробітної плати; - норми амортизаційних відрахувань; - система оподаткування та відрахувань (У складі операційних витрат податкові платежі (особливо пов'язані з нарахуваннями на фонд оплати праці) займають досить істотну питому вагу. Тому зміна видів цих платежів або рівня податкових ставок за ними відображається на загальній сумі й рівні операційних витрат підприємства. Облік цих факторів дозволяє більш ефективно управляти операційними витратами підприємства); - територіальне розміщення; - погодні умови.

Аналіз цих факторів дозволяє зрозуміти, як вони впливають на витрати, і визначити можливості використання цих чинників для прийняття ефективних управлінських рішень. Подальше вивчення цих факторів детальніше допомагає у виявленні резервів зниження витрат, їх оптимізації.

Оптимізація витрат на підприємстві передбачає реалізацію резервів зниження витрат з метою поліпшення ефективності та прибутковості діяльності підприємства. Після детального аналізу факторів, що впливають на витрати, можна ідентифікувати конкретні області, де можна здійснити оптимізацію.

Розділ 2. Основні етапи аналізу витрат підприємства та вибір показників для оцінки ефективності витрат.

2.1 Характеристика основних етапів аналізу витрат підприємства

Аналіз витрат діяльності підприємства передбачає забезпечення необхідної інформації та всебічну оцінку досягнутих результатів з метою оптимізації і обґрунтування управлінських рішень для подальшої раціоналізації. Цей процес включає в себе розв'язання аналітичних задач, які можна умовно розділити на три блоки: стратегічний, поточний (оперативний) та ретроспективний (підсумковий) аналіз.

Задачі стратегічного аналізу спрямовані на визначення основної мети підприємства, яка зазвичай полягає в досягненні максимального прибутку шляхом посилення конкурентних переваг. Для досягнення стратегічних цілей потрібно розробити тактичні заходи, які на певних проміжках часу можуть тимчасово збільшувати рівень грошових витрат.

Поточний аналіз спрямований на оцінку поточних результатів діяльності підприємства. Це включає моніторинг витрат, контроль над виробничими процесами, управління запасами, фінансовим плануванням та інші аспекти, що впливають на витрати. Результати поточного аналізу допомагають виявити проблемні області та можливості для зниження витрат.

Ретроспективний аналіз включає оцінку підсумкових результатів діяльності підприємства. Це дозволяє розуміти, які конкретні дії та рішення сприяли досягненню певних витрат і результатів. Шляхом аналізу минулих даних можна виявити ефективні та неефективні аспекти витрат і використовувати ці знання для майбутнього стратегічного планування та управління.

Ретроспективний аналіз включає огляд фінансових звітів, бухгалтерських записів, операційних даних та іншої відповідної інформації, що стосується витрат. Це дозволяє встановити, які конкретні дії та рішення призвели до витрат, що були здійснені, і оцінити їхні наслідки для фінансового стану підприємства.

Під час ретроспективного аналізу можуть виявлятися ефективні аспекти витрат, які допомогли досягти бажаних результатів, такі як зниження непродуктивних витрат, оптимізація виробничих процесів або підвищення якості продукції. З іншого боку, можуть бути виявлені неефективні аспекти витрат, такі як зайві витрати на складське утримання, невикористані ресурси або недоцільні фінансові витрати.

Отримані знання про ефективні та неефективні аспекти витрат можуть бути використані для вдосконалення стратегічного планування та оптимізації управлінських рішень. На підставі аналізу можна розробити нові стратегії витрат та управління, спрямовані на зниження зайвих витрат, підвищення ефективності виробництва.

Ретроспективний аналіз має два важливі напрями: вивчення структури та динаміки витрат на рівні підприємства і окремих центрів відповідальності.

Аналіз динаміки витрат спрямований на вивчення загальних тенденцій різних показників, таких як загальний розмір витрат, витрати від операційної діяльності, собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Для усунення впливу кількісного фактора зазвичай перераховують прямі виробничі витрати на обсяг реалізації або виробництва.

Динаміку загальних витрат та їх елементів порівнюють з показниками доходу, темпами інфляції та динамікою масштабів діяльності підприємства. Це дозволяє отримати уявлення про ефективність витрат, аналізувати залежність між витратами та доходами та виявляти тенденції розвитку підприємства.

Аналіз структури витрат допомагає визначити значущість окремих елементів і статей витрат, виявити ресурсомісткість різних видів продукції та нераціональні напрями витрачання ресурсів. Він також надає уявлення про сегменти особливої уваги менеджерів та дозволяє виявити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства щодо управління витратами.

Поєднання аналізу структури та динаміки витрат дозволяє здійснити комплексний підхід до дослідження витрат і знайти оптимальні шляхи управління ними. Цей підхід дає змогу виявити слабкі та сильні сторони витратного процесу

підприємства та ідентифікувати області, де можливі збільшення ефективності і раціоналізація витрат.

Аналіз структури витрат дозволяє розглянути різні елементи і статті витрат, визначити їх значущість і вплив на загальні витрати підприємства. Це дозволяє ідентифікувати основні джерела витрат і виявити можливості для оптимізації та зниження витрат в цих областях.

Аналіз динаміки витрат дозволяє спостерігати тенденції зміни витратних показників протягом певного періоду часу. Це допомагає виявити загальні тенденції витрат, а також виявити залежність між витратами та факторами, такими як доходи, інфляція та обсяг діяльності підприємства. Це дозволяє здійснювати ефективне планування і контроль витрат, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо подальшої раціоналізації витрат.

Комплексний підхід до дослідження витрат, шляхом поєднання аналізу структури та динаміки, дозволяє підприємствам отримати повну картину витратного процесу, виявити можливості для оптимізації і зниження витрат, а також раціонально планувати та контролювати витрати для досягнення стратегічних цілей підприємства. Шляхом аналізу структури витрат, підприємство може ідентифікувати основні джерела витрат і визначити, які елементи сприяють найбільшим витратам. Це дозволяє зосередити зусилля на цих областях і знаходити шляхи оптимізації, наприклад, шляхом пошуку більш ефективних постачальників, впровадження енергоефективних технологій або вдосконалення виробничих процесів.

Аналіз динаміки витрат дозволяє побачити, як змінюються витрати протягом певного періоду часу і як вони впливають на загальну фінансову ситуацію підприємства. Це допомагає виявити тенденції та прогнозувати майбутні витрати, а також виявити причини змін витрат і реагувати на них. Наприклад, якщо витрати на рекламу зросли, але не призвели до збільшення продажів, може бути потрібно переглянути рекламну стратегію.

Комплексний підхід до дослідження витрат дозволяє підприємствам бути більш освіченими щодо своїх витратних процесів, знайти ефективні способи раціоналізації та зниження витрат, а також забезпечити ефективне планування і

контроль витрат для досягнення стратегічних цілей. В результаті, підприємство може підвищити свою конкурентоспроможність, збільшити прибутковість та зробити ефективнішим своє фінансове управління.

Розглядаючи аналіз структури та динаміки витрат, рекомендується виконувати його в двох аспектах: за елементами та статтями витрат. Аналіз структури за елементами може бути проведений на загальному рівні підприємства або для окремих центрів відповідальності та видів продукції.

Під час аналізу діяльності підприємств і об'єднань можна виділити три основних етапи роботи: підготовчий, основний та підсумковий етапи. Кожен з цих етапів має свої особливості і важливі питання, які потрібно враховувати.

У таблиці 2.1 можна знайти детальніші відомості про кожен етап аналізу витрат, включаючи їх зміст і особливості. Ця таблиця надає важливий орієнтир для проведення аналізу витрат і визначення критеріїв, які слід враховувати на кожному етапі. [10].

Таблиця 2.1 – Характеристика основних етапів аналізу витрат підприємства

Етапи аналізу		Характеристика	Заходи
Підготовчий етап	Складання плану економічного аналізу	- Визначення мети, завдань, предмета і об'єкта аналізу; - Розподіл роботи між виконавцями; - Визначення джерел інформації, системи показників, методів і прийомів аналізу; - Рекомендації з послідовності і періодичності дослідження.	- Складання плану аналізу і графіка його проведення; - Розробка програми і всього інструментарію аналізу (макетів таблиць, алгоритми розрахунків та інше).

Етапи аналізу		Характеристика	Заходи
Підготовчий етап	Забезпечення аналізу	- Інформаційне забезпечення аналізу; - Матеріально-технічне забезпечення.	- Визначення інформаційної бази аналізу; - Перевірка правильності даних; - Проведення монографічних і соціологічних обстежень.
Основний етап	Оцінка інформаційних матеріалів	- Систематизація інформації, оцінка її достовірності, достатності й адекватності програми та визначення методів аналізу.	- Підбір, перевірка повноти і якості використаної в аналізі інформації.
	Аналіз показників	- Оцінка стану та ефективності діяльності об'єкта аналізу; - Визначення показників і групування чинників впливу на величину собівартості; - Визначення резервів підвищення ефективності господарювання.	- Статистична обробка та узагальнення даних; - Зіставлення показників; - Складання аналітичних розрахунків; - Факторний аналіз; - Заповнення аналітичних таблиць.

Заключний етап	Остаточна оцінка результатів аналізу	- Вивчення й узагальнення (групування, підрахунок) резервів виробництва; - Визначення заходів з реалізації; - Доведення до відома зацікавлених осіб про результати аналізу; - Систематичний контроль за виконанням рішення	- Складання висновків, доповідних записок по результатам аналізу; - Коригування методики (за необхідністю) та організації аналізу; - Апробація результатів; - Розповсюдження передового досвіду.

Аналіз витрат підприємства включає кілька етапів аналітичної роботи [11]:

- Аналіз зміни розміру і рівня витрат у цілому по підприємству: цей етап передбачає загальну оцінку змін в розмірі і рівні витрат порівняно з попередніми аналітичними періодами. Використовується розрахунок абсолютного відхилення загального обсягу витрат, рівня витрат та темпів росту або зниження окремих показників.
- Аналіз зміни обсягу і рівня витрат за окремими статтями (елементами) та структурою витрат: цей етап дозволяє виявити зміни в розмірі витрат для окремих елементів або статей, а також зміни в структурі витрат. Дослідження питомої ваги окремих елементів витрат у їх загальному обсязі дозволяє визначити більш вагомі та критичні статті витрат, зміни яких визначають тенденцію в розвитку витрат підприємства в цілому.

- Аналіз зміни обсягу і рівня умовно-змінних і умовно-постійних витрат: на цьому етапі проводиться групування витрат в залежності від їх еластичності до обсягів діяльності. Це дозволяє визначити зміни в обсязі і рівні умовно-змінних і постійних витрат, що є важливим для управління не тільки витратами, але й обсягами виробництва підприємства, включаючи визначення "межі беззбитковості".
- Аналіз зміни обсягу, рівня та складу витрат за іншими кваліфікаційними ознаками: на цьому етапі вивчаються зміни в обсязі, рівні та складі витрат в залежності від специфічних характеристик аналізу, залежно від мети і глибини дослідження.
- Кількісна оцінка факторів, що впливають на формування витрат як у цілому по підприємству, так і по окремим елементам витрат: на цьому етапі проводиться оцінка кількісних факторів, що впливають на формування витрат, з метою з'ясування їх впливу на загальний обсяг витрат і окремі їх елементи.

Кожен з цих етапів аналізу витрат надає підприємствам цінну інформацію про зміни в розмірі, рівні та структурі витрат, що дозволяє виявити потенційні можливості для оптимізації та управління витратами з метою досягнення стратегічних цілей.

Управління витратами на підприємстві значно полегшується завдяки належній інформації та методичним підходам до її аналізу. При проведенні одночасних аналітичних досліджень, для отримання узагальненої інформації, важливим є використання раціонально уніфікованої схеми аналізу. На сучасному етапі розвитку українських підприємств, основою системи управління витратами є міжнародні або національні стандарти бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО №16 "Витрати". Для здійснення порівняльного аналізу, наприклад, з метою порівняння з середніми або кращими показниками в галузі та визначення конкурентних переваг, можна використовувати аналітичну інформацію на основі фінансової звітності, зокрема форми №2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)", яка є доступною для зовнішніх користувачів та містить інформацію про витрати підприємства. [12].

2.2 Аналіз структури витрат підприємства

Аналіз витрат на виробництво включає кілька важливих напрямків, що допомагають зрозуміти їх структуру. Основні напрямки аналізу витрат на виробництво включають:

- Аналіз витрат за елементами: Цей напрямок аналізу дозволяє розглядати витрати на виробництво за окремими елементами, такими як сировина, матеріали, праця, енергія, амортизація та інші. Це дозволяє виявити, які елементи витрат є найбільш вагомими і впливають на загальні витрати підприємства.
- Аналіз витрат за статтями калькуляції: Цей напрямок аналізу полягає в групуванні витрат за їх функціональною роллю у виробничому процесі. Витрати можуть бути класифіковані, наприклад, на витрати на сировину, матеріали, оплату праці, загальновиробничі витрати тощо. Це дає можливість виявити, які статті калькуляції вносять найбільший внесок у витрати та впливають на ефективність виробництва.
- Аналіз прямих матеріальних і трудових витрат: Цей напрямок аналізу орієнтований на дослідження витрат, пов'язаних з безпосереднім виробництвом товарів або послуг. Він дозволяє виявити, які матеріали та праця є прямими витратами і в якому обсязі вони використовуються у виробничому процесі.
- Аналіз непрямих витрат: Цей напрямок аналізу стосується витрат, які не можуть бути безпосередньо віднесені до конкретних товарів або послуг. Це можуть бути загальновиробничі витрати, адміністративні витрати.

Так, аналіз структури витрат дійсно дозволяє оцінити матеріаломісткість, трудомісткість і енергомісткість продукції. Це допомагає керівництву підприємства зрозуміти, які ресурси найбільше використовуються в процесі виробництва і як це впливає на собівартість продукції.

Аналіз структури витрат також дозволяє виявити тенденції змін витрат і їх вплив на собівартість продукції. Це дозволяє керівництву вчасно реагувати на відхилення від прогнозних і нормативних показників собівартості. Наприклад,

якщо витрати на матеріали або працю зросли, можуть бути прийняті управлінські рішення щодо оптимізації процесів закупівель або підвищення ефективності використання ресурсів.

Знання про структуру витрат допомагає керівництву підприємства приймати обґрунтовані управлінські рішення. Вони можуть використовувати цю інформацію для виявлення невиправданих витрат і пошуку шляхів їх зниження. Аналіз структури витрат також допомагає оцінити ефективність інвестицій у виробничі ресурси і визначити конкурентні переваги підприємства. В цілому, аналіз структури витрат є важливим інструментом управління, що дозволяє підприємству досягати ефективності і конкурентної переваги. [13]

Так, класифікація витрат за елементами і статтями калькуляції є важливою при плануванні і калькулюванні собівартості продукції. Вона дозволяє систематизувати витрати залежно від їх економічного змісту і характеру виникнення, що сприяє більш детальному вивченню та аналізу витрат.

Групування витрат за елементами (економічним змістом) важливе для оцінки матеріаломісткості, енергомісткості, трудомісткості та фондомісткості продукції. Це дозволяє встановити, які ресурси і в якому обсязі використовуються підприємством для виробництва продукції. Такий аналіз допомагає виявити можливості для оптимізації витрат, зниження матеріало- та енерговитрат, ефективного використання робочої сили та капітальних ресурсів.

Класифікація витрат за статтями калькуляції відображає характер виникнення і призначення витрат. Це дозволяє краще розуміти природу кожної витратної статті і встановити зв'язок між витратами і етапами виробничого процесу. Такий підхід сприяє ефективному контролю за витратами і плануванню бюджету підприємства.

Положення бухгалтерського обліку 16 "Витрати" визначає склад витрат за економічними елементами і встановлює загальноприйняті принципи їх класифікації та обліку. Це допомагає забезпечити єдність підходів до обліку витрат у бухгалтерській практиці і сприяє зрозумілості і порівнянню фінансової інформації між підприємствами.

Таблиця 2.2 – Склад витрат за економічними елементами

Елементи витрат	Складові
Матеріальні витрати	Вартість витрачених у виробництві: сировини та основних матеріалів, купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, палива та енергії, будівельних матеріалів, запасних частин, тари і тарних матеріалів, допоміжних та інших матеріалів. Продукція власного виробництва, що використовується для подальшої переробки на даному підприємстві, не включається до складу матеріальних витрат.[8]
Витрати на оплату праці	Заробітна плата за окладами і тарифами, премії та заохочення, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці.
Відрахування на соціальні заходи	Відрахування на пенсійне забезпечення, відрахування на соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства та відрахування на інші соціальні заходи.[10]
Амортизація	Сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.
Інші операційні витрати	Платежі на обов'язкове страхування майна і окремих категорій працівників, оплата відсотків за короткотермінові кредити і позики, витрати на сертифікацію і збут продукції, плата за оренду об'єктів у межах норм їх амортизації на повне відновлення, плата за пожежну і сторожову охорону тощо.

Так, аналіз структури витрат за елементами включає визначення питомої ваги кожного окремого елемента витрат у загальній сумі витрат. Це дозволяє

з'ясувати, яка частка витрат припадає на кожен елемент і які з них є найбільш значущими.

Для наглядності і зручності аналізу можна використовувати аналітичну таблицю, в якій перелічуються елементи витрат і відображаються їх абсолютні значення та питома вага. Звичайно, ці дані подаються окремо для різних показників, таких як базові (минулого, звітного періоду, прогнозні), фактичні та зміна цих показників за аналізований період.

Ця аналітична таблиця дозволяє чітко візуалізувати структуру витрат та зміни в ній протягом періоду. Вона надає керівництву підприємства цінну інформацію для аналізу та прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат, раціоналізації ресурсів та планування подальших кроків.[15]

Після аналізу структури витрат за елементами, аналітик може зробити наступні висновки:

- Зміна питомої ваги витрат на заробітну плату вказує на зміни трудомісткості продукції. Збільшення питомої ваги заробітної плати свідчить про зростання трудомісткості продукції, тоді як зменшення питомої ваги може свідчити про підвищення ефективності праці або впровадження автоматизації та інших елементів технічного прогресу.
- Зміна питомої ваги матеріальних витрат вказує на зміни продуктивності праці. Збільшення питомої ваги матеріальних витрат може свідчити про зростання продуктивності праці, наприклад, за рахунок використання новітніх технологій або ефективного управління запасами. Зменшення питомої ваги матеріальних витрат може вказувати на зменшення продуктивності праці або раціоналізацію використання матеріалів.
- Зміна питомої ваги амортизаційних відрахувань характеризує зміни технічного рівня виробництва і амортизаційної політики підприємства. Збільшення питомої ваги амортизаційних відрахувань може відображати інвестиції в нове обладнання та технології, а також підвищену активність підприємства у впровадженні нововведень. Зменшення питомої ваги амортизаційних відрахувань може бути наслідком застарілості обладнання або змін в амортизаційній політиці підприємства.

Такі висновки допомагають аналітику і керівництву підприємства зрозуміти тенденції і зміни, що відбуваються в структурі витрат. Вони можуть бути використані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Наприклад:

- Зміна питомої ваги витрат на заробітну плату може спонукати керівництво до пошуку шляхів оптимізації робочих процесів, підвищення ефективності праці або перегляду системи оплати праці.
- Зміна питомої ваги матеріальних витрат може підказувати про потребу в удосконаленні ланцюжка постачання, використанні більш ефективних матеріалів або оптимізації управління запасами.
- Зміна питомої ваги амортизаційних відрахувань може викликати обговорення стосовно потреби в модернізації обладнання, впровадженні нових технологій або зміні амортизаційної політики.

Загалом, аналіз структури витрат за елементами надає цінну інформацію для управління підприємством, дозволяючи розпізнати проблемні сфери, виявити потенційні можливості для економії і покращення ефективності виробництва.[15]

Групування витрат на виробництво за статтями калькуляції використовується для контролю і аналізу витрат, а також для обчислення собівартості продукції. Класифікація витрат за калькуляційними статтями дозволяє встановити зв'язок між витратами і технологічним процесом, а також визначити цільове призначення витрат.

Встановлення переліку та складу статей калькуляції виробничої собівартості продукції є відповідальністю підприємства і повинно бути врегульоване його обліковою політикою. Це означає, що кожне підприємство може визначити свою власну систему статей калькуляції, враховуючи особливості його виробництва, методи планування і види продукції.

Групування витрат за статтями калькуляції дозволяє здійснювати більш детальний аналіз витрат на виробництво, визначити їх розподіл за видами виготовленої продукції і місцем виникнення, наприклад, за цехами або ділянками. Це надає керівництву підприємства більш точну інформацію для прийняття рішень з планування виробництва, контролю витрат і визначення ефективності різних підрозділів чи видів продукції.

Загалом, групування витрат за статтями калькуляції є важливим інструментом для управління витратами та розрахунку собівартості продукції на підприємстві. Воно допомагає забезпечити систематичний контроль витрат, аналізувати та порівнювати їх за різними параметрами і приймати обґрунтовані рішення..

Аналіз собівартості продукції за статтями є важливою частиною оцінки ефективності господарювання підприємства. Він дозволяє виявити економію або перевитрати за кожною статтею витрат, визначаючи напрями оптимізації собівартості продукції і вивчення можливих резервів для зменшення витрат.

Аналіз витрат за статтями калькуляції включає визначення абсолютних і відносних відхилень за кожною статтею витрат шляхом порівняння фактичних даних з попередніми періодами і прогнозними (плановими) даними. Також розраховуються частки кожної статті витрат у загальній сумі витрат і виявляються структурні зміни, що відбулися. Аналізується також зміна кожної статті витрат.

У процесі аналізу особлива увага приділяється статтям, де були значні перевитрати, непродуктивні витрати та втрати, а також тим, які складають значну частку в собівартості продукції.

Для подальшого пошуку резервів економії витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів аналітичну цінність матимуть такі показники, як питома вага витрат за калькуляційними статтями на одну гривню випущеної і реалізованої товарної продукції. Ці показники розраховуються шляхом поділу суми витрат за кожною статтею на суму випущеної і реалізованої товарної продукції відповідно.

Отже, аналіз собівартості за статтями витрат дозволяє виявити потенційні резерви економії витрат і вдосконалення виробництва [17]

На завершальному етапі аналізу витрат на виробництво виконується загальний розрахунок резервів зниження собівартості продукції та розробка заходів для використання цих резервів. Основні джерела резервів зниження собівартості продукції включають:

- Збільшення обсягу виробництва продукції: Виявляються під час аналізу виробництва продукції. Ці резерви формуються шляхом економії умовно-постійних витрат за рахунок зростання обсягу виробництва.

- Зменшення витрат на виробництво продукції шляхом поліпшення показників операційної діяльності: Ці резерви виникають через вдосконалення процесів виробництва, зниження втрат і оптимізацію використання ресурсів.

При розрахунку резервів зниження собівартості продукції необхідно уникати подвійного рахунку резервів. Для цього важливо пов'язувати негативні результати невиконання конкретних заходів з відображеними у звітності невиробничими витратами та непродуктивними витратами.

Отже, аналіз витрат на виробництво продукції завершується розрахунком загальних резервів зниження собівартості та розробкою конкретних заходів для їх використання. Це дозволяє підприємству виявити потенційні можливості зниження витрат і покращення ефективності виробництва.[17]

Розділ 3. Оцінка ефективності структури витрат ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»»

3.1 Характеристика діяльності об'єкта дослідження

Кондитерська корпорація "Рошен" є одним з найбільших виробників кондитерських виробів в Україні та Східній Європі, а також займає місце серед топ-30 найбільших виробників кондитерської продукції у світі. Головний офіс компанії знаходиться в Києві.

Назва "Рошен" походить від прізвища засновника Петра Порошенка, складаючи його прізвище з першої та останньої літер. У 2015 році Петро Порошенко оголосив на прес-конференції в Києві, що намір здати свої акції кондитерської корпорації "Рошен" під управління інвестиційної банківської компанії Rothschild, що належить родині Ротшильдів. З січня 2019 року Петро Порошенко передав свою частку "Рошен" в незалежний "сліпий" траст, керований трастовим фондом Rothschild Trust

"Рошен" виробляє близько 320 видів кондитерської продукції, включаючи цукерки, шоколад, карамель, печиво, вафлі, мармелад та торти. Серед широкого асортименту продукції найвідоміші і популярніші є торт "Київський", цукерки "Київ вечірній", "Червоний мак", "Шалена бджілка", "Корівка", "Шоколапки" та інші.

Корпорація включає такі підприємства:

ПрАТ "Київська кондитерська фабрика «Рошен»" у Києві;

ПрАТ "Вінницька кондитерська фабрика" 2 майданчики у Вінниці;

ПрАТ "Кременчуцька кондитерська фабрика" у Кременчуці;

Кондитерська фабрика Vonbonetti, Угорщина;

Клайпедська кондитерська фабрика, Литва;

ТОВ " Бісквітний комплекс Рошен";

ПрАТ "Вінницький молочний завод Рошен".

Крім виробництва значної кількості кондитерських виробів, корпорація "Рошен" також здійснювала інвестиції у розвиток свого виробництва і

будівництво нових об'єктів. У 2007 році було інвестовано приблизно 100 млн євро в розвиток виробництва та будівництво. Маріупольська, Київська та Кременчуцька кондитерські фабрики були модернізовані на загальну суму 13,3 млн доларів, а також було придбано автотехніку на 1,7 млн доларів.

У тому ж 2007 році був введений в експлуатацію логістичний центр у Яготині площею 60 000 квадратних метрів, який має місткість до 45 000 тонн готової продукції і сировини. Цей центр став важливим складовим елементом ланцюжка постачання "Рошен", забезпечуючи зберігання та розподіл продукції.

Ці інвестиції та будівництво допомогли корпорації "Рошен" зміцнити своє виробниче потенціал і підвищити ефективність своєї діяльності.

За період з 2013 по 2021 роки Київська кондитерська фабрика "Roshen" інвестувала 88,5 млн грн у виробниче обладнання та 243 млн грн у реконструкцію приміщень фабрики та благоустрій прилеглих територій.

Корпорація "Roshen" має таких власників: відомий український бізнесмен і політик, экс-нардеп, экс-глава ради Національного банку України, п'ятий президент України Петро Порошенко володіє 85% акцій, а В'ячеслав Москалевський - 13%. Петро Порошенко планував продати корпорацію "Roshen" після виграшу на виборах президента України 2014 року. У січні 2019 року Порошенко оголосив про підписання договору про передачу пакету акцій "Roshen" в управління незалежному трастовому фонду Rothschild Trust.

Продукція "Roshen" присутня у 55 країнах світу, включаючи Україну, Канаду, Європу, США, Грузію, Японію, Корею, Азербайджан, Білорусь, Вірменію, Ізраїль, Йорданію, Казахстан, Киргизстан, Китай, Кувейт, Молдову, Монголію, Нову Зеландію, Таджикистан, Туркменістан та інші країни.

Благодійність:

Корпорація "Roshen" активно займається благодійною діяльністю та підтримкою різноманітних благодійних проєктів. Деякі з благодійних ініціатив, які були реалізовані або підтримані "Roshen", включають:

Допомога ЗСУ. Зокрема зосереджується на підтримці поранених бійців. Компанія реалізує благодійний проєкт під назвою Nodus, який спрямований на забезпечення повноцінного лікування та реабілітації важко поранених

українських військових. Цей проект охоплює не лише Україну, а й країни, такі як Австрія, Німеччина, Греція та Словаччина, де бійці отримують необхідну медичну допомогу та реабілітаційні послуги.

Програма "Таблетка Щастя": "Roshen" спільно з Міжнародною благодійною організацією "Таблетка Щастя" регулярно організовує акції з безкоштовного розподілу кондитерських виробів серед дітей і потребуючих осіб. Це дозволяє надати допомогу тим, хто опинився в складних життєвих обставинах.

Підтримка медичних установ: "Roshen" активно співпрацює з медичними закладами та фондами для надання допомоги у поліпшенні медичного обладнання, лікувальних процедур та умов для хворих дітей та дорослих. Вони надають фінансову підтримку для реалізації проектів з розвитку медицини та лікування.

Підтримка освітніх проектів: "Roshen" спрямовує зусилля на підтримку освітніх закладів та програм, спрямованих на підвищення якості освіти, розвиток творчого потенціалу та навчання дітей. Вони надають матеріальну допомогу, створюють умови для доступу до освіти та розвитку молоді.

Екологічні проекти: "Roshen" підтримує проекти, спрямовані на збереження природних ресурсів та екологічний баланс. Вони активно займаються впровадженням енергоефективних технологій у виробництві та підтримують ініціативи з екологічного просвітництва, відновлення екосистем, сортування відходів та інші заходи, спрямовані на збереження довкілля.

Підтримка культурних і спортивних заходів: "Roshen" підтримує культурні та спортивні події, фестивалі, концерти та змагання. Це може включати фінансову підтримку мистецьких проектів, спортивну інфраструктуру та спонсорство спортивних команд.

Соціальна допомога: "Roshen" надає допомогу соціально вразливим групам населення, таким як молоді сім'ї, люди похилого віку, люди з обмеженими можливостями та інші. Вони спрямовують свої зусилля на покращення умов життя цих груп, надають матеріальну допомогу, медичну та соціальну підтримку.

Це лише кілька прикладів благодійних проектів, які підтримує "Roshen". Компанія активно співпрацює з різними організаціями та фондами для забезпечення соціального та екологічного благополуччя та підтримки спільнот.

3.2 Аналіз кошторису та калькуляції за період 2019-2021 рр.

Аналізуючи дані за період 2019-2021 років, можна проаналізувати структуру витрат за економічними елементами на підприємстві "Київська кондитерська фабрика «Рошен»". Групування витрат включає всі витрати підприємства, включаючи роботи і послуги непромислового характеру.

Порівнюючи питому вагу відповідних елементів витрат за кілька звітних періодів, можна виявити зміни рівня витрат, що можуть бути обумовлені ступенем кооперування або впровадженням нової техніки.

Зазначимо, що для проведення аналізу використані дані за період 2019-2021 років, оскільки саме ця інформація була доступна у відкритих джерелах. Такий аналіз дасть змогу дослідити структуру витрат на підприємстві та виявити можливі зміни у відповідній політиці витрат, які можуть відбутися протягом цього періоду.

Таблиця 3.1 – Структура витрат за елементами на ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»», тис. грн.

Елементи витрат	Рік					
	2019		2020		2021	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Матеріальні затрати	75 585	33.09	72 316	28,2	68 961	19
Витрати на оплату праці	94 204	41.25	117 291	45,74	183 852	50.8
Відрахування на соціальні заходи	12 627	5.53	21 024	8.2	40 044	11.1

Амортизація	33 861	14.83	21 330	8.32	27 820	7.68
Інші операційні витрати	12 116	5.3	24 476	9,55	41 542	11.47
Разом	228 393	100	256 437	100	362 219	100

Структура витрат на виробництво свідчить, що дане підприємство належить до трудомістких виробництв, адже питома вага витрат на оплату праці становить значну частину всіх витрат на виробництво, а у 2021 році складає половину усіх витрат.

Таблиця 3.2 – Динаміка зміни структури витрат за елементами на ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»», тис. грн.

Елементи витрат	Зміна структури витрат у порівнянні з попереднім періодом за роками					
	2019		2020		2021	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Матеріальні затрати	-15 462	+0,33	-3 269	-4,9	-4 355	-9,55
Витрати на оплату праці	-11 039	+2,36	+23 087	+4,49	+78 561	+9,7
Відрахування на соціальні заходи	-2 660	+0,42	+8 397	+2,67	+18 020	+2,47
Амортизація	-4 476	+0,85	-12 531	-6,51	+6 490	-0,64
Інші операційні витрати	-17 067	-4,05	+12 360	+4,24	+7 066	-1,98
Разом	-50 431		+28 044		+105 782	

Таблиця 3.3 – Фінансові результати діяльності ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»», тис. грн.

Показники діяльності	Рік		
	2019	2020	2021
Чистий дохід від реалізації продукції	232 312	259 205	373 344
Чистий фінансовий результат (прибуток)	3 919	2 768	11 125
Обсяг реалізації, тис. тон	260	330	450

Протягом 2019 року, підприємство значно знизило свої витрати за кожним з економічних елементів, усього на 50 431 тис. грн. Найбільший вплив зазнав економічний елемент «інші витрати» (на 17 067 тис. грн.), що зменшило його питому вагу у складі витрат на 4,05%; економічним елемент «матеріальні витрати» на 15 462 тис. грн, однак це збільшило його питому вагу у складі витрат на 0,33% і аналогічно з витратами на оплату праці – було зменшено на 11 039 тис. грн. Це пояснюється зменшенням величини чистого доходу від реалізації продукції.

Протягом 2020 року, підприємство підвищило свої видатки, усього на 28 044 тис. грн. При цьому підвищення сталося через зростання витрат на оплату праці (+23 087 тис. грн.) і відрахувань на соціальні заходи (+8 397), хоча середня кількість працівників на підприємстві знизилась з 846 осіб до 741 особи; та інших операційних витрат (+12 360 тис. грн.), при цьому знизилися матеріальні витрати на 3 269 тис. грн. та амортизація на 12 531 тис. грн. У порівнянні з попереднім роком структура витрат дещо змінилася: збільшилися частки витрат на оплату праці (на 4,49%), відрахувань на соціальні заходи (на 2,67%) та інших операційних витрат (на 4,24%) та зменшилися частки матеріальних затрат (на 4,9%) та амортизація (на 6,51%).

Протягом 2021 року значно підвищилися загальні витрати (на 105 782 тис. грн.), найбільше на даний показник вплинула величина витрат на оплату праці,

адже вона збільшилася аж на 78 561 тис. грн. і збільшила власну частку у структурі витрат на 9,7%, у той самий час показник матеріальних затрат значно знизився (на 4 355 тис. грн.) і знизив власну частку у структурі витрат на 9,55%, інші елементи витрат зазнали незначних змін.

Таблиця 3.4 – Структура постійних та змінних витрат на ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»», тис. грн.

	Рік					
	2019		2020		2021	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Постійні витрати:	45 977	20,1	45 806	17,9	69 362	19,2
- адміністративні витрати;	17 404	7,6	20 973	8,2	36 974	10,2
- витрати на збут;	3 043	1,3	3 503	1,4	4 568	1,3
- амортизація;	25 530	11,2	21 330	8,3	27 820	7,7
Змінні витрати:	182 416	79,9	210 631	82,1	292 857	80,8
- матеріальні затрати;	75 585	33,1	72 316	28,2	68 961	19
- витрати на оплату праці;	94 204	41,3	117 291	45,7	183 852	50,8
- відрахування на соціальні заходи	12 627	5,5	21 024	8,2	40 044	11,2
Разом	228 393	100	256 437	100	362 219	100

Протягом обраного періоду спостерігаємо тенденцію до зменшення питомої ваги постійних витрат та збільшення величини змінних витрат, що пояснюється збільшенням обсягу виробництва. За 3 роки питома вага адміністративних витрат збільшилася на 2,6%, питома вага витрат на збут не змінилася, а амортизаційні відрахування змінюються у сторону зменшення (з

11,2% до 7,7% за 3 роки). Структура змінних витрат також зазнає змін, а саме зменшується величина матеріальних затрат (з 33,1% до 19%), та збільшуються витрати на оплату праці (з 41,3% до 50,8%) та відрахування на соціальні заходи (з 5,5% до 11,2%).

3.3 Розрахунок основних показників ефективності діяльності підприємства

Розрахунок точки беззбитковості є важливою складовою для стабілізації діяльності підприємства, визначення ступеня залежності від різних факторів та встановлення меж, коли підприємство може продовжувати свою діяльність, а коли можуть виникати проблеми, що вимагають припинення або реорганізації.

Точка беззбитковості вказує на такі ключові показники:

- Мінімальний обсяг продажів, який необхідний для досягнення беззбитковості.
- Мінімально допустима ціна, за яку може продаватися продукція, щоб покрити всі витрати.
- Оптимальне поєднання ціни та обсягу продажів для досягнення максимальної ефективності.

Розрахунок точки беззбитковості може бути проведений як у грошовому, так і у натуральному виразі, залежно від особливостей підприємства та його виду діяльності. Цей аналіз допомагає визначити, які мінімальні умови мають бути виконані для забезпечення фінансової стійкості підприємства і прийняття раціональних управлінських рішень.

Для розрахунку точки беззбитковості у натуральному вираженні використовують формулу:

$$ТБ_{нат} = \frac{\text{пост. витр}}{\text{ціна прод.} - \text{середні зм. витр. на 1цю}}$$

Для розрахунку точки беззбитковості розрахуємо ціну 1 тис. тони виробленої продукції, оскільки продукція компанії не є рівномірною.

$$\text{Ціна 1 тис. тони} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Обсяг реалізації}}$$

$$\text{Ціна 1 тис. тони}_{2019} = \frac{232\,312}{260} = 893,51 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Ціна 1 тис. тон}_{2020} = \frac{259\,205}{330} = 785,47 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Ціна 1 тис. тон}_{2021} = \frac{373\,344}{450} = 829,65 \text{ тис. грн.}$$

Для розрахунку точки беззбитковості необхідно розрахувати середні змінні витрати на одиницю продукції (1 тис. тон).

$$\text{Сер. зм. витр. на 1цю} = \frac{\text{змін. витр}}{\text{обсяг реалізації}}$$

$$\text{СЗВ}_{2019} = \frac{182\,416}{260} = 701,6 \text{ (тис. грн)}$$

$$\text{СЗВ}_{2020} = \frac{210\,631}{330} = 638,3 \text{ (тис. грн)}$$

$$\text{СЗВ}_{2021} = \frac{292\,857}{450} = 650,8 \text{ (тис. грн)}$$

Тепер можемо розрахувати точку беззбитковості у натуральному вираженні:

$$\text{ТБ}_{\text{нат.2019}} = \frac{45977}{893,51 - 701,6} = \frac{45977}{191,91} = 239,576 \text{ (тис. шт)}$$

$$\text{ТБ}_{\text{нат.2020}} = \frac{45806}{785,47 - 638,3} = \frac{45806}{147,17} = 311,245 \text{ (тис. шт)}$$

$$\text{ТБ}_{\text{нат.2021}} = \frac{69362}{829,65 - 650,8} = \frac{69362}{178,85} = 387,822 \text{ (тис. шт)}$$

Розрахуємо точку беззбитковості у вартісному вираженні, використовуючи формулу:

$$\text{ТБ}_{\text{грош}} = \text{ТБ}_{\text{нат}} * \text{Ціна}$$

$$ТБ_{\text{грош}2019} = 239,576 * 893,51 = 214,063 \text{ (тис. грн.)}$$

$$ТБ_{\text{грош}2020} = 311,245 * 785,47 = 244,474 \text{ (тис. грн.)}$$

$$ТБ_{\text{грош}2019} = 387,822 * 829,65 = 312,757 \text{ (тис. грн.)}$$

Для більш детального аналізу, розрахуємо зону безпеки – показник, який показує різницю між обсягом виручки та точкою беззбитковості, розраховується як у натуральному, так і вартісному вираженні.

Розрахунок зони безпеки можна провести використовуючи формулу:

$$ЗБ_{\text{нат}} = ОР_{\text{нат}} - ТБ_{\text{нат}}$$

$$ЗБ_{\text{нат}2019} = 260 - 239,576 = 20,424 \text{ (тис. шт)}$$

$$ЗБ_{\text{нат}2020} = 330 - 311,245 = 18,755 \text{ (тис. шт)}$$

$$ЗБ_{\text{нат}2019} = 450 - 312,757 = 137,243 \text{ (тис. шт)}$$

Розрахуємо зону безпеки у грошовому вираженні:

$$ЗБ_{\text{грош}2019} = 232,312 - 214,063 = 18,249 \text{ (тис. грн.)}$$

$$ЗБ_{\text{грош}2020} = 259,205 - 244,474 = 14,731 \text{ (тис. грн.)}$$

$$ЗБ_{\text{грош}2021} = 373,344 - 312,757 = 60,587 \text{ (тис. грн.)}$$

Побудуємо графічне відображення зони безпеки.

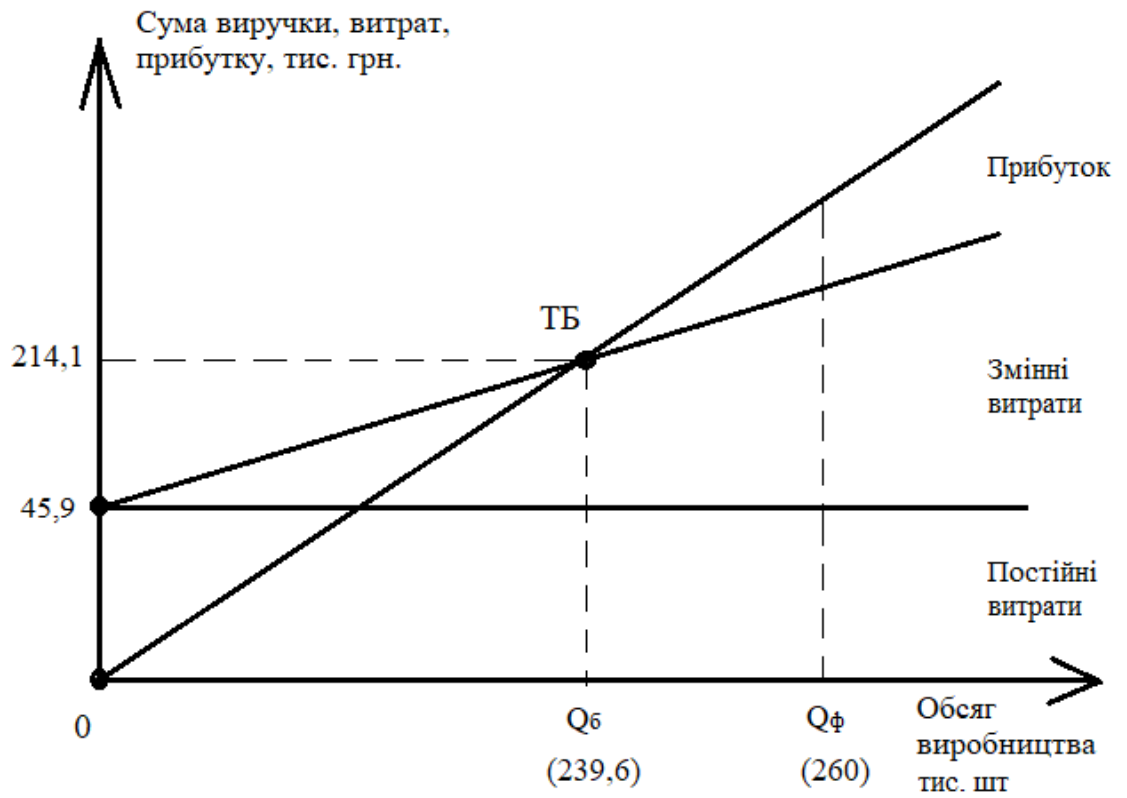
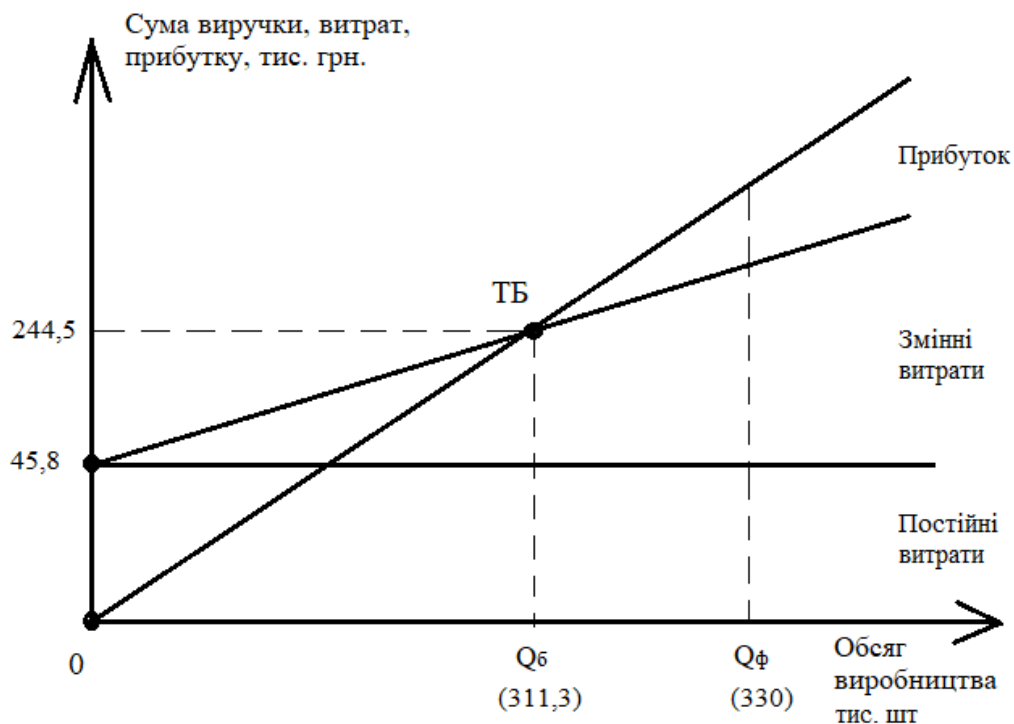

Рисунок 3.1 – Зона безпеки ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»» у 2019 році

3.2 - Зона безпеки ПрАТ «Київська кондитерська фабрика
2020 році

Рисунок
«Рошен» у

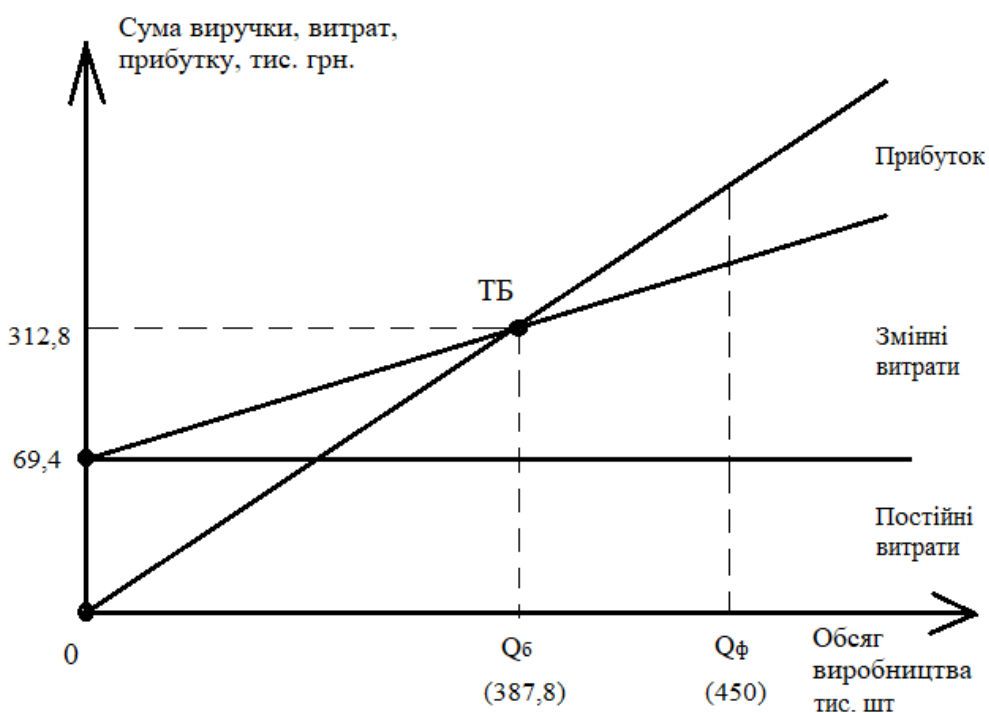

Рисунок 3.3 - Зона безпеки ПрАТ «Київська кондитерська фабрика
«Рошен» у 2021 році

Опираючись на дані розрахунки, можна констатувати, що у період 2019-2020 років показники точки беззбитковості збільшувались, а зони безпеки поступово зменшувалися, це свідчить про неефективний процес управління витратами. Проте у 2021 році, після планової модернізації основних засобів виробництва, дані показники значно покращилися, але для більш ґрунтовної оцінки необхідно проаналізувати дані 2019-2020 років, які, на жаль, не оприлюднено на головному сайті компанії.

3.4. Практичні рекомендації для компанії щодо політики витрат

На основі даного аналізу, можна рекомендувати Рошен наступні заходи:

Оптимізувати адміністративні витрати: Оцінити ефективність внутрішніх процесів та структури підприємства, шукаючи можливості для скорочення адміністративних витрат. Впровадити ефективнішу систему управління, що дозволить знизити витрати на адміністративний персонал та інші витрати.

Звернути увагу на оптимізацію процесів витрат на збут: Проаналізувати існуючі процеси збуту та маркетингу з метою підвищення ефективності та зниження витрат. Розглянути можливості використання електронної комерції та інтернет-маркетингу для залучення клієнтів та зниження витрат на традиційні канали збуту.

Покласти більший акцент на управління та оптимізацію витрат на оплату праці: Оцінити оптимальні рівні оплати праці, залучити ефективні методи мотивації персоналу та удосконалити систему управління трудовими відносинами. Застосовувати ефективні методики рекрутингу, підвищення продуктивності праці та зменшення витрат на персонал.

Звернути увагу на соціальні витрати та відрахування: Проаналізувати програми соціального захисту працівників та виявити можливості для оптимізації витрат. Розглянути варіанти вдосконалення системи соціальних пакетів та соціального страхування з метою зниження витрат при збереженні задоволеності працівників.

Продовжувати ефективну управлінську стратегію: Підприємство повинно продовжувати зосереджуватися на ефективному управлінні загальними витратами. Це означає постійний моніторинг та аналіз фінансових показників, виявлення тенденцій у витратах та пошук шляхів для їх оптимізації. Регулярне оновлення бюджетних планів і контроль за їх виконанням допоможуть підприємству визначати пріоритети та забезпечувати ефективне використання ресурсів.

Інвестування в технологічне оновлення: Використання сучасних технологій та автоматизація процесів можуть допомогти знизити витрати та підвищити продуктивність. Розглянути можливості впровадження нових технологій, які дозволять оптимізувати виробничі процеси, скоротити матеріальні витрати та збільшити ефективність працівників.

Посилення контролю за матеріальними витратами: Розглянути можливості покращення управління запасами, використанням систем ефективного управління ланцюгом постачання та моніторингом процесу закупівель. Це може допомогти знизити витрати на матеріали та скоротити витрати через неконтрольоване використання або застарілість запасів.

Розширення ринкових можливостей: Дослідити нові ринки та розглянути можливості для розширення асортименту продукції. Це може допомогти залучити нових клієнтів та збільшити обсяги продажів, що сприятиме зростанню прибутку та зниженню відносної ваги витрат.

Залучення фінансових ресурсів: Розглянути можливості залучення додаткових фінансових ресурсів для здійснення необхідних інвестицій. Це може включати залучення кредитних ліній, емісію акцій або приваблення інвестиційних партнерів. Додаткові фінансові ресурси допоможуть підприємству здійснювати необхідні капіталовкладення для модернізації обладнання, розширення виробництва та розвитку нових продуктів.

Підвищення ефективності працівників: Зосередитися на підвищенні продуктивності працівників шляхом надання необхідних навичок, тренінгів та стимулюючих програм. Ефективні та мотивовані співробітники допоможуть

зменшити витрати, покращити якість продукції та збільшити загальну продуктивність підприємства.

Вдосконалення процесу бюджетування та контролю: Розробити більш точні та прогнозовані бюджетні плани, які враховують зміни в структурі витрат та прогнозування майбутніх змін. Забезпечити ефективний контроль за витратами, що дозволить вчасно виявляти відхилення та приймати корегувальні заходи.

Розглянути можливості екологічної оптимізації: Враховувати екологічні аспекти та розглянути можливості зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Впровадження енергоефективних технологій, перехід до використання відновлювальних джерел енергії та утилізація відходів можуть допомогти не тільки зменшити витрати на енергію та екологічні податки, але й покращити імідж підприємства та відповідати сучасним екологічним стандартам.

Диверсифікація продуктової лінії: Розглянути можливість розширення асортименту продукції, включаючи розробку нових продуктів або введення інноваційних рішень. Це дозволить підприємству проникнути на нові ринки, залучити більше клієнтів і збільшити обсяги продажів.

Партнерство з постачальниками: Розглянути можливість побудови стратегічних партнерств з надійними постачальниками сировини та матеріалів. Це дозволить отримати кращі умови поставок, зниження цін і покращення якості вхідних матеріалів.

Інновації та дослідження: Зосередитися на впровадженні інноваційних рішень та проведенні досліджень і розробок. Це може включати впровадження нових технологій, покращення процесів виробництва та розробку унікальних продуктів. Інновації допоможуть підприємству залишатися конкурентоспроможним та виходити на нові ринки.

Вдосконалення логістики: Оптимізувати логістичні процеси, зменшити час та витрати доставки продукції. Розглянути можливість впровадження нових технологій в управління ланцюгом постачання, використання автоматизованих систем складу та маршрутизації доставки. Це допоможе знизити витрати на транспортування та підвищити ефективність процесів.

Підвищення ефективності виробництва: Вдосконалити процеси виробництва для зниження витрат та підвищення продуктивності. Врахувати можливості використання автоматизації та роботизації, впровадження передових технологій та методів управління якістю. Це дозволить збільшити обсяги виробництва та знизити витрати на одиницю продукції.

Висновки

Ефективне управління економічними витратами, що включає їх зниження та оптимізацію, сприяє зростанню прибутку і забезпечує раціональну організацію виробничого процесу. Це є одним з найважливіших і складних завдань для керівників підприємств.

Рівень та динаміка витрат мають прямий вплив на прибуток або збиток як підприємства в цілому, так і його окремих підрозділів.

У роботі було вивчено теоретичні основи аналізу структури витрат і досліджено практичні навички зі складання кошторису, калькуляції та розрахунку основних показників ефективності управління витратами підприємства.

Правильне управління витратами є ключовим фактором для досягнення успіху підприємства, забезпечуючи його фінансову стійкість та конкурентоспроможність. Дослідження вказує на необхідність постійного моніторингу та оптимізації витрат, впровадження інноваційних підходів і вдосконалення процесів управління.

Було проаналізовано витрати ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»». Проведений аналіз кошторису та калькуляції цієї компанії дозволив зробити певні рекомендації щодо вдосконалення його політики управління витратами.

Підсумовуючи рекомендації для компанії Рошен, можна сказати, що ключовою стратегією є розвиток інновацій та підвищення якості продукції. Крім того, компанія повинна активно використовувати можливості цифрової трансформації та впровадження сучасних технологій у свої процеси.

У сфері маркетингу та брендуння компанії Рошен рекомендується проводити дослідження ринку, розробляти стратегії брендуння та акцентувати увагу на якості продукції та інноваціях. Також важливо будувати партнерські відносини з постачальниками та розвивати стратегічні партнерства, що сприятимуть зростанню компанії.

У сфері управління та розвитку персоналу, рекомендується звернути увагу на розвиток талантів та підвищення кваліфікації працівників. Це можна досягти шляхом створення стимулюючої робочої атмосфери, розробки програм навчання та розвитку, а також застосування сучасних методів управління та мотивації працівників.

Також варто приділити увагу соціальній відповідальності та сприянню спільноті, впроваджуючи соціальні ініціативи та забезпечуючи етичні та відповідальні практики у взаємодії зі спільнотою та зацікавленими сторонами.

Нарешті, важливим кроком для компанії Рошен є розгляд можливостей інтернаціоналізації та глобального розвитку, що дозволить компанії розширити свої ринки та забезпечити стабільність компанії.

Список використаних джерел

1. Аналіз витрат підприємства-[Електронний ресурс]/Режим доступу http://studopedia.com.ua/1_129743_tema-analiz-vitrat-pidpriemstva.html
2. Белоусова, І. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості / І. Белоусова І., М. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит.– 2009.– №4. – С. 3-10.
3. Вороненко В. І. Обґрунтування напрямів розвитку сонячної енергетики для України // Енергоефективність та відновлювальна енергетика в Україні: проблеми управління / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2019. – С. 72-85. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80025>
4. Вороненко В.И., Бурлакова И.М.. Эффекты от использования энергетических природных ресурсов в странах Европейского союза и Украине. Экономика та держава. 2018. № 7. С. 61-66. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/70636>
5. Вороненко В.И., Горобченко Д.В. Теоретические модели анализа эколого-экономического развития. Економічний простір: Збірник наукових праць. 2020. № 157. С. 65-68. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83711>
6. Вороненко В.І., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Визначення індикаторів та рівнів регуляторної ефективності податкових інструментів на національному та світовому рівнях. Проблеми та перспективи забезпечення макроекономічної стабільності : монографія / за ред. С. В. Леонова і М. М. Бричко. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 65-75. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90488>
7. Вороненко В.І., Кубатко О.В., Ковальов Б.Л., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Динаміка цифрової трансформації соціально-економічних та екологічних систем. Агросвіт. 2022. № 15-16. С. 15-22. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89229>
8. Гайдаєнко О.М. Структуризація витрат на основі аналізу фінансової звітності /О.М. Гайдаєнко// Матеріали Міжнародної науково-практичної

конференції «Сучасні вимоги до обліку та контролю у контексті глобалізації: Одеса, 22-23 травня 2009 р. – Одеса, ОДЕУ, 2009. – 258 с.

9. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самот. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.

10. Гриценко П., Коваленко Є., Вороненко В., Смакоуз А., Степаненко Є. Аналіз дефініції «зміни» як економічної категорії. Механізм регулювання економіки, (1 (91), 92-98. URL: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.07>

11. Грабова, І.М. Класифікація витрат підприємства / І.М. Грабова // Матеріали III Всеукраїнської заочної наукової конференції “Актуальні питання сучасної економіки” / Уман. нац. ун-т садівництва, Ф-т економіки і підприємництва; [редкол.: А. Ф. Головчук (відп. ред.) та ін.]. — Умань: Сочінський, 2011. — Ч. 3. — С. 134 — 135.

12. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 392 с.

13. Дроб’язко, С.І. Методичні основи управління витратами підприємства / С.І. Дроб’язко // Академічний огляд. — 2010. — № 1(32). — С. 55 — 60.

14. Дяченко, А. В., Карінцева, О. І., Тарасенко, С. В., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Кисильова, К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019- 2020 рр. в Україні // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 21-40. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.02>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85737>

15. Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>

16. Економіка розвитку: європейський досвід упровадження досягнень Industries 3.0, 4.0 та 5.0. : навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника, Ю. М. Завдов’євої. Суми : Університетська книга, 2022. 608 с.

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91525>

17. Економічна сутність категорії витрат виробництва. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/16374/1/Economic%20essence%20of%20Oproduction%20cost%20categories%20.pdf>

18. Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. – Суми : Університетська книга, 2023. – 702 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91523>

19. Іващенко В. І. Економічний аналіз господарської діяльності: навч. посібник для студентів економічних спеціальностей / В. І. Іващенко. – К.: НІЧЛАВА, 2001. – 204 с

20. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Фалько, К. С. Практичні засади підвищення ефективності логістичної діяльності сучасного підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. № 3. С. 127–136. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.3-14 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86223>

21. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>

22. Карінцева О.І., Дегтярьова І. Б., Харченко М.О., Долгошесєва О. І., Кіріл'єва А. В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 3' 2020. С. 199-211. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-22 https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/22.pdf

23. Лукаш, О., Дерев'янку, Ю., Васильєва, Т., & Танащук, М. (2022). Формування конкурентного середовища у освітньому просторі: роль освітніх провайдерів. Механізм регулювання економіки, (3-4(97-98)), 31-39. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.08> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90532>

24. Мельник Л. (2021) Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2021. 432 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>

25. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов'єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>

26. Мельник, Л., Карінцева, О., Кубатко, О., Дерев'янка, Ю., Маценко, О. (2022). Реструктуризація соціально-економічних систем як складова формування цифрової економіки в Україні у період кризи. Механізм регулювання економіки, (1-2(95-96), 7-13.

27. Мельник Л. Г., Маценко О. М., Дериколенко О. М., Кириленко М. В., Стародуб І. А. Економіка підприємств, територій та макроекономічних систем в умовах цифрових трансформацій: від стабільності й лінійного мислення до антикрихкості та нелінійного, інноваційного мислення // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 67-78. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.06>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87532>

28. Мельник, Л. (2022). Росія – країна, побудована на порушенні божих заповідей: погляд економіста . Механізм регулювання економіки, (3-4(97-98), 141-150. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.10>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90536>

29. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>

30. Микитюк Л. Деякі аспекти системного підходу до вивчення витрат. // Економіст. – 2006 - № 4

31. Ніколаєв С.О., Вороненко В.І., Ковальов Б.Л., Гриценко П.В., Одеволе О.О. Блокчейн як фактор цифрової трансформації економіки України. Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». 2021. №2. С. 16-23.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85043>

32. Омеляненко В.А., Литвиненко С.М., Вороненко В.І. Аналіз потенціалу конвергенції біо- та нанотехнологій в космічній галузі (національний та міжнародний аспект). Інновації і трансфер технологій: методи, моделі та

механізми управління: колективна монографія / за ред. д.е.н. В.А. Омеляненко. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань, 2023. С. 284-296.

33. Орлов О.А. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник. – К.: Скарби, 2002.- 336

34. Панасюк, В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект: монографія / В.М. Панасюк. — Т.: Астон, 2005. — 288 с.

35. Партин, Г.О. Управління витратами підприємства : концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія / Г.О. Партин; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. — К.: УБС НБУ, 2008. — 219

36. Попович, П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання / П. Я. Попович: підручник. - Тернопіль: Економічна думка, 2001. - 365 с.

37. Сотник І. (2018) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / І. Сотник, Л. Таранюк. – Суми: Університетська книга, 2018. – 572 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>

38. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 1: Трансформації економічних систем: досвід ЄС в реалізації Industries 3.0, 4.0, 5.0: навчальний посібник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: Університетська книга, 2022. 608 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91526>

39. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 2: Кращі практики ЄС для сестейного розвитку : навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника, Ю. М. Завдов'євої. Суми : Університетська книга, 2022. 608 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91527>

40. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.1: Монографія. - Х.: ВД “Інжек”, 2016. – 368 с

41. Чухліб А.П., Кабушкін Ю.П. Сутність і природа витрат на виробництво// Фінанси України. – 2017. – №9. – С.30–34.

42. Babenko V., Matsenko O., Voronenko V., Nikolaiev S., Kazak D. Economic prospects for cooperation the European Union and Ukraine in the use of blockchain technologies. The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series:

International Relations. Economics. Country Studies. Tourism. 2020. № 12. С. 8-17.

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83746>

43. Hrytsenko P., Voronenko V., Kovalenko Ye., Kurman T., Omelianenko V. Assessment of the development of innovation activities in the regions: Case of Ukraine. Problems and Perspectives in Management. 2021. 19(4). P. 77-88.

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85729> (SCOPUS)

44. Hrytsenko, P. V., Kovalenko, Y. V., Voronenko, V. I., Smakouz, A. M., Stepanenko, Y. S. Analysis of the Definition of “Change” as an Economic Category // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 1. P. 92-98. DOI:

<https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.07>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84025>

45. Hrytsenko, P.V., Kovalenko, Y.V., Voronenko, V.I., Smakouz, A.M., Stepanenko, Y.S. Analysis of the Definition of “Change” as an Economic Category. Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 1. С. 92-98.

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84025>

46. Ji, Z., & Sotnyk, I. (2023). Economic analysis of energy efficiency of China’s and India’s national economies. Mechanism of an Economic Regulation, (1(99)), 11-16.

<https://doi.org/10.32782/mer.2023.99.02>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91221>

47. Jianming Mu, Goncharenko O. S., Chortok Yu. V., Yaremenko A. H. Peculiarities of Formation of the Region's Logistics Infrastructure on the Basis of Eco-Innovations Within the Framework of Stakeholders' Partnership in the Enterprise-Region-State System // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 4. P. 22-29. DOI:

<https://doi.org/10.21272/mer.2021.94.03>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87514>

48. Karintseva O. I., Yevdokymov A. V., Yevdokymova A. V., Kharchenko M. O., Dron V. V. Designing the Information Educational Environment of the Studying Course for the Educational Process Management Using Cloud Services. Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 87-97. DOI:

<https://doi.org/10.21272/mer.2020.89.07>

49. Kovalov, B., Karintseva, O., Kharchenko, M., Khymchenko, Y., & Tarasov, V. (2023). Methods of evaluating digitization and digital transformation of business and economy: the experience of OECD and EU countries. *Економіка розвитку систем*, 5(1), 18-25. <https://doi.org/10.32782/2707-8019/2023-1-3> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91585>

50. Kovalov, B., Karintseva, O., Kharchenko, M., Khymchenko, Y., & Tarasov, V. (2023). Methods of evaluating digitization and digital transformation of business and economy: the experience of oecd and eu countries. *Економіка розвитку систем*, 5(1), 18-25. <https://doi.org/10.32782/2707-8019/2023-1-3> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91585>

51. Kubatko, O. V., Kubatko, O. V., Sachnenko, T. I., Oluwaseun, O. O. Organization of Business Activities with Account to Environmental and Economic Aspects // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 2. P. 76-85. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.92.08>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85180>

52. Kubatko, O., Merritt, R., Duane, S., & Piven, V. (2023). The impact of the COVID-19 pandemic on global food system resilience. *Mechanism of an Economic Regulation*, (1(99)), 144-148. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.99.22>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91371>

53. Lukash, O. A., Derev`yanko, Y. M., Kozlov, D. V., Mukorez, A. I. Regional Economic Development in The Context of the COVID-19 Pandemic and the Economic Crisis // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 1. P. 99-107. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.08>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84026>

54. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. *Mechanism of economic regulation*. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>

55. Melnyk L. H., Derykolenko O. M., Mazin Yu. O., Matsenko O. I., Piven V. S. Modern Trends in the Development of Renewable Energy: the Experience of the EU

and Leading Countries of the World // Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 117-133. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81810>

56. Melnyk, L. Hr., Shaulska, L. V., Mazin, Yu. O., Matsenko, O. I., Piven, V. S., Konoplov, V. V. Modern Trends in the Production of Renewable Energy: the Cost Benefit Approach // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 1. P. 5-16. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.01>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83761>

57. Melnyk, L., Karintseva, O., Kubatko, O., Derev'yanko, Y., & Matsenko, O. (2022). Restructuring of socio-economic systems as a component of the formation of the digital economy in Ukraine. Mechanism of an Economic Regulation, (1-2(95-96), 7-13. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.95-96.01>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89627>

58. Melnyk, L., Kovalov, B., Mykahilov, S., Mykhailov, S., Skrypka, Y., & Starodub, I. (2022). Dynamics of reproduction of economic systems in the transition to digital economy – in the light of synergetic theory of development*. Mechanism of an Economic Regulation, (3-4(97-98), 7-14. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.01>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90520>

59. Melnyk, L., Matsenko, O., Kalinichenko, L., Holub, A., & Sotnyk, I. (2023). Instruments for ensuring the phase transition of economic systems to management based on Industries 3.0, 4.0, 5.0. Mechanism of an Economic Regulation, (1(99), 34-40. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.99.06>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91226>

60. Nesterenko V., Dolhosheieva O., Kirilieva A., Voronenko V., Hrytsenko P. «Green» vector of the economic development of the country. Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 3. С. 82-90. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87533>

61. Nesterenko, V. O., Dolhosheieva, O. I., Kirilieva, A. V., Voronenko, V. I., Hrytsenko, P. V. "Green" Vector of the Economic Development of the Country // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 3. P. 79-87. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.07>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87533>

62. Nikulina, M., Sotnyk, I., Derykolenko, O., & Starodub, I. (2022). Unemployment in Ukraine's economy: COVID-19, war and digitalization. Mechanism of an Economic Regulation, (1-2(95-96), 25-32. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.95-96.04> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89630>

63. Omelyanenko V., Pidorychev I., Voronenko V., Andrusiak N., Omelianenko O., Fyliuk H., Matkovskiy P., Kosmidailo I. Information & Analytical Support of Innovation Processes Management Efficiency Estimations at the Regional Level. International Journal of Computer Science and Network Security. 2022. Vol. 22, No. 6. P. 400-407. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89615>

64. Sotnyk I. M., Nahornyi M. V., Maslii M. Yu., Nikulina M. P., Yehorov Y. V. Problems of Unemployment in Ukraine Under the COVID-19 Pandemic // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 3. P. 88-96. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.08>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87534>

65. Sotnyk, I. M., Matsenko, O. M., Popov, V. S., Martymianov, A. S. Ensuring the Economic Competitiveness of Small Green Energy Projects // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 1. P. 28-40. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.03>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84021>

66. Tambovceva, T. T., Melnyk, L. Hr., Dehtyarova, I. B., Nikolaev, S. O. Circular Economy: Tendencies and Development Perspectives // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 2. P. 33-42. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.92.04>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85156>

67. Voronenko V., Horobchenko D. Approaches to the Formation of a Theoretical Model for the Analysis of Environmental and Economic Development. Journal of Environmental Management and Tourism. Craiova: ASERS Publishing, 2018. Vol. 9, Issue Number 5(29). P. 1108-1119.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/77227>